

KS. KRZYSZTOF GÓŹDŹ

CHRYSTUS SAMOOBJAWIENIEM BOGA

CHRIST AS THE SELF-REVELATION OF GOD

A b s t r a c t. God Himself hidden and mysterious, does not remain hidden forever behind a cloud of images that obscure Him more than they reveal, but reveals Himself and makes known the mysteries of His will. God, therefore, makes Himself visible, audible, intelligible and close to us through those in whom He acts in His going out into the world and creating the history of salvation. In a final and complete way, God has revealed Himself in His incarnate Son, who, as consubstantial with the Father, is also His pre-image. In this way, Jesus Christ is the self-revelation of God the Father, who, through the Son in the Holy Spirit, communicates Himself to man, who in turn opens himself to Him in faith. The author of the text proposes a speculative way of expressing the truth of God's self-revelation by using such concepts as Christ-shaped life, God's self-communication, the mission of the Messiah and the formula "Ego-eimi."

Keywords: Jesus Christ; self-revelation of God; self-communication of God; Christ-shaped life; the Messiah; "Ego-eimi"

WSTĘP

Trzy podstawowe teologiczne misteria: Trójca, Wcielenie i życie wieczne człowieka z Bogiem — są niedostępne dla naturalnego rozumu. Te trzy misteria są jednocześnie uosobieniem pragnienia zbawienia człowieka, które kreśli przed nim teologia w oparciu o Boże Objawienie, rozumiane jako „mówienie Boga”, które może być przyjęte przez człowieka tylko w wierze. Objawienie jest więc aktem „informacji” ze strony Boga, jest *manifestatio veritatis*, czyli ujęciem całości wiary chrześcijańskiej jako *doctrina fidei, veritas Evangelii* czy *fides catholica*. Ta

---

Ks. prof. dr hab. KRZYSZTOF GÓŹDŹ — Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Nauk Teologicznych, Katedra Historii Dogmatów i Teologii Historycznej; adres do korespondencji: Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: kgozdz@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8020-1675>.

prawda stanowi treść wiary, a nie samoobjawienie się Boga jako takie, chociaż Bóg — według św. Tomasza — nie objawia niczego innego, jak siebie samego, czyli swoją prawdę jako podstawę wszelkiej prawdy, jako *veritas prima*¹.

Doświadczenie Boga opiera się zatem na pośrednictwie słowa. Nie ma więc bezpośredniego przystępu człowieka do Boga. Już Księga Wyjścia ukazuje wyraźnie tę kwestię. W trzecim miesiącu od wyjścia Izraelitów z Egiptu, gdy przybyli na pustynię Synaj, Mojżesz wszedł na górę do Boga, „a Pan zawołał na niego z góry i powiedział: «Tak powiesz domowi Jakuba i to oznajmisz Izraelitom [...] jeśli pilnie słuchać będziecie głosu mego i strzec mojego przymierza, będziecie szczególną moją własnością pośród wszystkich narodów, gdyż do Mnie należy cała ziemia»” (Wj 19,3.5).

Słowo, w którym przemawia Bóg do Mojżesza, nakreśla więc święty dystans. Ale jednocześnie wskazuje na relację między Bogiem a człowiekiem, który działa w zastępstwie innych i w odpowiedzialności wobec innych. Słowo to upoważnia Mojżesza, z jednej strony, do bycia rzecznikiem Boga, ale z drugiej — jego słowo jako człowieka jest zbyt słabe. Mojżesz boi się, że jego usta są ociężałe i język jest niewymowny (por. Wj 4,10), stąd prosi o asystencje Aarona, który ma łatwość przemawiania. Ale czy nie ma tutaj ryzyka posiadania takiego tłumacza w rzeczach Bożych, kiedy Aaron — pod nieobecność Mojżesza — dopuszcza ustanowienie przez lud złotego cielca (Wj 31,18–33,6)? Wtedy Mojżesz, zszedłszy z góry od Pana, tłucze tablice przymierza z oryginalnymi słowami Boga (Wj 32,19)².

Czy oznacza to fiasko objawienia Boga przez Mojżesza? A może sam fenomen człowieka jako rzecznika Boga jest tu problemem? Widać wyraźnie, że potrzeba kogoś niezawodnego, nowego Mojżesza, Jezusa Chrystusa. On jest samoobjawieniem Boga.

Jak można pojąć to wydarzenie samoobjawienia Boga w Jezusie Chrystusie? Proponuję następującą drogę w pięciu etapach: 1) określenie sensu Bogo-Człowieczeństwa dla nas, które wyraża słowo „Chrystostwałość”; 2) odczytanie sensu wychodzenia Boga z ukrycia w Starym i Nowym Testamencie przez przyzmat „samoudzielania się” Boga; 3) wyrażenie posłannictwa Mesjasza jako dokonanie ostatecznego objawienia Boga; 4) dokonanie objawienia Boga w akcie utożsamienia i odróżnienia przez nazywanie Boga Ojcem; 5), a wreszcie przez formułę „ego eimi” (gr. ἐγώ εἰμι [*egō eimi*]) – „ja jestem”.

¹ Tomasz z Akwinu, *Summa Theologiae* II-II 1,1, przeł. Pius Belch OP, red. Stanisław Belch OP (Londyn: Veritas, 1974): Bóg sam jako prawda pierwotna jest formalnym przedmiotem wiary; Otto Hermann Pesch, *Katholische Dogmatik. Aus ökumenischer Erfahrung*, t. 1/2: *Die Geschichte der Menschen mit Gott* (Ostfildern: Grünewald 2008), 455.

² Gregor Maria Hoff, *Offenbarungen Gottes? Eine theologische Problemgeschichte* (Regensburg: Pustet 2007), 130.

STAN BADAŃ

Teologia zajmuje się Bożym Objawieniem od początku dziejów zbawienia, a w sposób szczególny od historycznego Wydarzenia Jezusa z Nazaretu. Objawienie wiązało się i dalej jest związane ze zbawieniem człowieka. Boże działanie zbawcze wyrażało się historycznie najpierw w dziejach Izraela jako narodu wybranego, a następnie w działalności ziemskiej Jezusa. Dla jednych to działanie dokonywało się konkretnie w cudach licznych uzdrowień, a dla innych — w głębokich misteriach męki, śmierci i zmartwychwstania. Wcielony Boży Logos był rozpoznawany przez wielu jako „Święty Boga” (Mk 1,24; 6,20; Łk 4,34; J 6,69), jako Znak Najwyższego (Łk 1,32; 1,76; 8,28; Mk 14,61) czy wreszcie jako Syn Boży (Mt 4,3; 14,33; 16,16; 26,63; 27,40; 27,54; Mk 3,11; 5,7; 15,39; Łk 4,3; 4,41; 22,70; J 1,49; 11,27; 20,31). Już wtedy Posłany przez Ojca do świata był objawieniem Posyłającego. Myśl teologiczna określała to prosto: Jezus objawia swojego Ojca, albo za Josephem Ratzingerem: Objawienie (*revelatio*) to samo-odsłonięcie się Boga w swoim Synu. Niewidzialny dotąd Bóg ze względu na człowieka stał się widzialny w Chrystusie, aby dać człowiekowi dostęp do siebie³.

Dopiero współczesna teologia zastosowała głębsze pojęcia do wyrażenia całego procesu i wydarzenia objawienia się Boga człowiekowi. Są nimi: samoobjawienie (niem. *Selbstoffenbarung*) i samoudzielanie się Boga (niem. *Selbstmitteilung Gottes*). Podczas gdy pierwsze z nich funkcjonowało w teologii Objawienia w ogóle, że Bóg wychodzi ku człowiekowi jako jego Stwórca i Zbawca (objawienie nadprzyrodzone), to drugie zostało ukształtowane dopiero przez Karla Rahnera⁴. Oznacza ono, że Bóg w swojej niestworzonej boskiej rzeczywistości może być realnym przeznaczeniem człowieka jako stworzenia, pozostając dalej Bogiem. Owo udzielanie polega na tym, że Bóg rzeczywiście czyli realno-ontologicznie może być w innym niż On bycie stworzonym⁵. Wtedy zbawienie jest rozumiane jako samoudzielanie się Boga w Chrystusie i w Duchu Świętym⁶.

---

³ Joseph Ratzinger, *Offenbarungsverständnis und Geschichtstheologie Bonaventuras*. Gesamtelte Schriften 2 (Freiburg im Breisgau: Herder 2009), 103; polskie tłumaczenie: Joseph Ratzinger, *Rozumienie Objawienia i teologia historii według Bonawentury*, Opera omnia II, przeł. Jarosław Merecki SDS, red. Krzysztof Góźdz i Marzena Górecka (Lublin: Wydawnictwo KUL 2014), 86.

⁴ Karl Rahner, „Selbstmitteilung Gottes“, w: *Sacramentum Mundi. Theologisches Lexikon für die Praxis*, 4, red. Karl Rahner i Adolf Darlapp (Freiburg i.Br.: Herder 1969), 521–526.

⁵ Karl-Heinz Menke, „Selbstmitteilung Gottes“, w: *Lexikon für Theologie und Kirche*. Wyd. 3 (Sonderausgabe). Red. Walter Kasper, t. 9 (Freiburg im Breisgau: Herder 2006), 425.

⁶ Alois Grilmeier, „Das Wirkung des Heilhandelns Gottes in Christus“, w: *Mysterium Salutis*, 3/2, red. Johannes Feiner i Magnus Löhrer (Einsiedeln: Benzinger, 1969), 368.

Przedziwne, że współcześni teologowie (zwłaszcza polscy) zajmują się obszernie rzeczywistością Bożego Objawienia⁷, ale niezwykle rzadko używają wskazanych pojęć Rahnera. Podobnie jest jednak i w teologii niemieckiej. Napisana pod moim kierunkiem rozprawa doktorska Andreasa Hirscha, która analizowała chrystologię niemiecką po Vaticanum II, nie wykazała zainteresowania problematyką Objawienia⁸. Oczywiście dogmatyka nie ma w swoim potencjale traktatu o Objawieniu, gdyż należy on tradycyjnie do teologii fundamentalnej. Ale czy ta problematyka nie powinna być uwzględniona także w teologii dogmatycznej? Pewnym wyjątkiem jest *Dogmatyka katolicka* kardynała Gerhard Ludwiga Müllera, która jest właśnie skonstruowana w kluczu samoobjawienia się Boga. Kardynał używa obydwu pojęć: „Selbstoffenbarung Gottes in Jesus Christus” oraz „Selbstmitteilung Gottes”⁹.

Dlatego zamiarem badawczym autora tego tekstu jest próba nakreślenia głównych linii teologii samoobjawienia Boga w Jezusie Chrystusie. Może w tym kierunku pójść szersze jeszcze badania z teologii dogmatycznej.

1. CHRYSTOKSZTAŁTNOŚĆ

Gdy nadeszła pełnia czasów, Bóg przemówił przez Syna, którego ustanowił dziedzicem wszystkiego i przez Niego stworzył wszechświat. On jest odbiciem chwały Boga i odblaskiem istoty Boga i dlatego podtrzymuje wszystko swoim słowem (Hbr 1,1–3). Sam Jezus poświadcza to swoimi słowami: „Wszystko przekazał Mi Ojciec mój. Nikt nie zna Syna tylko Ojciec, ani Ojca nikt nie zna, tylko Syn i ten, komu Syn zechce objawić” (Mt 11,27). Syn jest więc jedynym samoobjawieniem Boga Ojca.

Ta Prawda wyraziła się już we Wcieleniu Logosu, które poza Objawieniem Boga w ludzkiej postaci mówi także o sensie Bogo-Człowieczeństwa dla wie-

---

⁷ Jako przykład: Marian Rusecki, *Traktat o objawieniu* (Kraków: Wydawnictwo Księży Sercanów 2007); Marian Rusecki i Ireneusz Sławomir Ledwoń, „Objawienie Boże”, w: *Leksykon teologii fundamentalnej*, red. Marian Rusecki, Krzysztof Kaucha, Ireneusz Sławomir Ledwoń i Jacenty Mastej (Lublin–Kraków: Wydawnictwo M 2002), 859–873.

⁸ Andreas Hirsch, *Die Christologie deutschsprachiger katholischer Dogmatiklehrbücher in der Umbruchzeit nach dem II. Vatikanum* (Hamburg: Verlag Dr. Kovac 2017). Autor opracowuje chrystologię Ludwiga Otta, Michaela Schmausa, Mysterium Salutis i Johanna Auera.

⁹ Gerhard Ludwigo Müller, *Katholische Dogmatik. Für Studium und Praxis der Theologie* (Freiburg im Breisgau: Herder 1995); polskie tłumaczenie: *Dogmatyka katolicka*, przeł. Wiesław Szymona OP (Kraków: Wydawnictwo WAM 2015); Sławomir Śledziwski, *Teologia objawienia według kardynała Gerharda Müllera* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2022).

rzących. Wyraża się on w kształtowaniu człowieka wiary na wzór Syna Bożego (Rz 8,29; Ga 4,19). Kształtowanie to oznacza grecki termin biblijny *logike latreia* (gr. λογική λατρεία [*logikē latreia*])¹⁰ — służba zorientowana na Logos, w której człowiek ma stać się słowem, ma się realizować na kształt Logosu i przez wiarę stać się logosem/słowem. W Logosie wyraziło się bowiem słowo zbawienia (1 Tm 2,4–6). Dlatego owa chrystokształtność¹¹ dotyczy wszystkich, nie tylko chrześcijan, jako ludzka droga do zbawienia. Oznacza to, że Chrystus jest Człowiekiem doskonałym i jako taki wszystko jednoczy (Ef 1,10; Kol 1,20). On jest dopełnieniem ludzkości i całego stworzenia, właśnie przez to, że jest jedno z Bogiem i jednocześnie jest jednym z nas (DH 302). Bóg Ojciec zamieszkał w Nim w całej pełni (Kol 1,19), On Go też wskrzesił (Rz 1,4) i ustanowił dzie dziecem wszystkich rzeczy (Hbr 1,2).

Człowiek jest zatem przeznaczony do chrystokształtności, czyli do dojścia do doskonałości, tj. dojścia do zbawienia przez Chrystusa, właśnie na wzór Syna Bożego (Rz 8,29). W Chrystusie bowiem została urzeczywistniona ludzkość „raz na zawsze” (Hbr 9,12; 10,10). Dzieje się tak dlatego, gdyż ta doskonałość jednego Człowieka (Jezusa Chrystusa) objęła wszystkich ludzi. Stąd każdy może osiągnąć swoją doskonałość przez włączenie się w Jego doskonałość. Tak chrystokształtność oznacza współdziałanie w dopełnieniu się człowieka, a więc jest jego celem i drogą. Cel ten osiąga się przez wiarę i wspólnotę kościelną. Jest on eschatologiczny, jest procesem kształtowania siebie na obraz Chrystusa¹².

2. UKRYTY BÓG SIĘ OBJAWIA

Pismo Święte mówi o „ukrytym Bogu” (Iz 45,15), który ukazywał się na różny sposób w dziejach Izraela, a ostatecznie „przemówił do nas przez Syna” (Hbr 1,1–2), który jest Jego obrazem (2 Kor 4,4; Kol 1,15). Wprawdzie Stary Testament nie rozwinął własnego pojęcia Objawienia, ale ukazywał działanie Boga, które w sposób szczególny wyrażało się w dziejach przymierza Jahwe z Izraelem jako ludem Bożym (Rdz 17,1–11). Jahwe był uważany za Boga Izraela (Pwt 6,4), a ponadto był doświadczany jako Pan historii (Wj 3,6), Stwórca świata (Ps 104) i Osoba (Wj 3,6–17; 20,2).

¹⁰ Krzysztof Gózdź, *Logos i Miłość. Teologia Josepha Ratzingera – Benedykta XVI* (Lublin: Wydawnictwo KUL 2018), 9.

¹¹ Jerzy Szymik, „Ku chrystokształtności kultury”, *W drodze* nr 9/349 (2002): 77–85.

¹² Georg Langemeyer, *Antropologia teologiczna*, przeł. Janina Fenrychowa (Kraków: Wydawnictwo M, 1995), 208.

Rozpoczęte w Starym Testamencie wychodzenie Boga z ukrycia zyskało swoją ostateczną postać w Jezusie jako Chrystusie, który jest ostatecznym Słowem Boga Ojca. Jezus jest Objawicielem i Objawieniem jednocześnie (J 8,12; 11,25; 14,6), Spełnicielem wszystkich starotestamentalnych obietnic i źródłem zbawienia dla nowego Przymierza, zawartego we krwi Jego [...]. Słusznie zatem powiedział św. Piotr, że jest tylko jedno imię, pod którym możemy być zbawieni (Dz 4,12), gdyż: „jeden jest Bóg, jeden też pośrednik między Bogiem a ludźmi, człowiek, Chrystus Jezus” (1 Tm 2,5). Chrystus jest więc treścią (Rz 3,21–23; Ga 1,16; Ef 3,4n; 1 Tm 3,16), streszczeniem (Rz 3,25; 16,25n; 1 Kor 15,28; Ef 1,10; 3,9–11; Flp 2,6–11; Kol 1,15–20) i spełnieniem Bożego Objawienia (2 Kor 1,20; Ef 3,6), a przy tym jest On manifestacją Bożej miłości (Rz 8,31–39; J 1,1–5; 1 J 4,9.16) i początkiem usprawiedliwienia człowieka (Rz 1,16–18; 3,21–24)¹³.

Ten przebogaty obraz nowotestamentalnego objawienia się Boga w swoim Synu znakomicie oddaje teologia przez pojęcie samooudzielania się Boga, utworzone przez Karla Rahnera (niem. *Selbstmitteilung Gottes*). Wyraża ono, że Bóg może stworzyć i stwarza w rzeczywistości przyczynowej nie tylko różne od Niego byty, lecz także może we własnej niestworzonej boskiej rzeczywistości być przeznaczeniem stworzenia, bez ustania bycia Bogiem. *Selbstmitteilung* oznacza, że Bóg może być rzeczywiście w innym od Niego skończonym bycie. Bóg jest nie tylko sprawcą stwórczych znaków i słów o Nim samym (objawienie naturalne, względnie objawienie pośrednie), lecz także jest wewnętrznym pryncypium przyjęcia tych znaków czy słów (objawienie nadprzyrodzone albo samoobjawienie)¹⁴. Mówimy wtedy o „samoudzielaniu się” Boga stworzeniu, tj. człowiekowi.

Jeżeli wewnątrztrinitarne relacje można określić jako „samoudzielanie się” Boga, to stworzenie może być rozumiane jako ustanowienie innego (skończonego) adresata samoudzielania się, czyli człowieka. Stworzenie, które nie jest Bogiem i jest inne niż Bóg, nie ma negatywnego przeznaczenia, lecz jest pozytywnie ukierunkowane na wcielnego Syna Bożego. Stworzenie określone przez pojęcie „samoudzielania się” jest więc powołane do synostwa w Synu. Celem jest wolne przyjęcie samoudzielania się Boga ze strony człowieka. Odpowiednio do wewnątrztrinitarnego pochodzenia Syna od Ojca i Ducha Świętego od Ojca i Syna wyrażają się wydarzenia Wcielenia i Odkupienia, względnie usprawiedliwienia jako dwa samoudzielania się Boga „na zewnątrz”¹⁵.

¹³ Wolfgang Beinert, „Offenbarung”, w: *Lexikon der katholischen Dogmatik* (Freiburg im Breisgau: Herder 1987), 400.

¹⁴ Menke, „Selbstmitteilung Gottes”, 426.

¹⁵ Ibidem.

3. POSŁANNICTWO MESJASZA

Jezus rzekł: „Jeszcze krótki czas jestem z wami, a potem pójdę do Tego, który Mnie posłał” (J 7,33). Bóg Ojciec posłał swego Syna na świat, aby dokonał pełnego i ostatecznego objawienia Boga, który jest Miłością (1 J 4,16).

Posłanie Syna do świata wynika ze zbawczego planu Boga. Posłanie wskazuje na posyłającego, posłanego i na cel owego posłania. Bóg Ojciec jest Tym, który posyła Syna, Syn natomiast jest posłanym. Celem tego posłania jest obwieszczenie ludziom pełni Objawienia i zbawienia w Mesjaszu Jezusie Chrystusie. Posłannictwo Jezusa ma zatem charakter nadprzyrodzony, transcendentny. I ma charakter samoobjawienia.

Jezus jest świadom swojego posłania, co wyraża w różnych zwrotach. Podstawowym zwrotem jest „Ego eimi” (gr. ἐγώ ειμι [egō eimi]) — „ja jestem”: „Zanim Abraham stał się, Ja jestem” (J 8,58). Wyraża to Boską preegzystencję Jezusa, a jednocześnie objawienie, że jest On wysłannikiem Bożym. Podobnie prawdę tę wyraża przypowieść o dzierzawcach winnicy (Mt 21,33–43) i o Dobrym Pasterzu (J 10,1–21).

Posłannictwo Jezusa objawia się także w bezpośrednich zwrotach, jak: „zostałem posłany” „przyszedłem”, oraz w zwrotach określających cel posłania, jak: by nauczać (Mk 1,38), by wypełnić Prawo i Proroków (Mt 5,17), i by szukać i zbawić tych, którzy zginęli (Łk 19,10). Działanie Jezusa jest ściśle związane z posłannictwem otrzymanym od Ojca i ma charakter zbawczy¹⁶. Jest to możliwe, gdyż Jezus jest nie tylko absolutnym wysłannikiem Boga, ale jest Synem Bożym i Mesjaszem. Właśnie wyznanie „Jezus jest Chrystusem” wskazuje na szczególną rolę, jaką ma On do wypełnienia: polega ona na pośrednictwie między Bogiem — Panem dziejów — a ludzkością. Św. Jan już na początku swej Ewangelii mówi o posłaniu Syna przez Ojca (J 3,17), by świat zbawić. A na końcu tej Ewangelii Jezus niejako przedłuża Boże posłannictwo: „Jak Ty mnie posłałeś na świat, tak i ja ich na świat posłałem” (J 17,18). Posłany Syn ma zatem jako główną rolę pełnić wolę Ojca, który Go posłał (J 4,34; 6,38). Stąd objawia On to, co od Ojca usłyszał (J 8,26). Pełnienie woli Ojca przez Jezusa potwierdza jedność między Nim a Bogiem, a jednocześnie wskazuje na kontynuację tego posłania w Kościele.

---

¹⁶ Rusecki, *Traktat o Objawieniu*, 323.

4. NAZYWANIE BOGA OJCEM

Prolog Ewangelii Janowej zwiastuje istotę posłania Syna „A Słowo stało się ciałem” (J 1,14), a przez to „życie objawiło się” (1 J 1,2), życie, które było w Ojcu. Nazywanie Boga Ojcem wskazuje nie tylko na nadprzyrodzoną bezpośredniość, ale także posłuszeństwo Syna woli Ojca i całego procesu posłania. Tym samym jest to nowy aspekt objawienia Posyłającego przez Posłanego. Ojciec jest bowiem tym, który posłał Syna (J 5,23.36n; 6,44.57; 8,16.18; 10,36; 12,49; 14,24; 17,8.21.23; 20,21), a Ten działa w Jego imieniu i z Jego polecenia (J 5,43; 10,18.25; 12,49n; 14,31), z Nim jest bowiem Syn w jedności działania (J 5,17; 14,10) i posiadania (J 10,30; 17,10), w osobowej wspólnotcie, która zostaje wyrażona w formule „Ojciec we Mnie i Ja w Nim” (J 10,38; 14,10.11; por. 14,20; 17,21.23). Jedność Jezusa z Jego Ojcem jest doskonała: w woli i w działaniu, w radości i miłości, ostatecznie w istocie¹⁷.

Jedność między Ojcem i Synem nie zacierają jednak odróżnienia między nimi, gdyż posłany do świata Syn Boży podporządkowuje się poleceniu Ojca, aż po oddanie życia (J 10,18) i droga do Ojca oznacza dla Niego powrót do tego, co jest większe niż On sam (J 14,28: „Ojciec większy jest ode Mnie”). Ta wypowiedź, różnie wyjaśniana przez Ojców Kościoła, zawiera z pewnością myśl gloryfikacji (otoczenie chwałą) przez Ojca, aby dał życie wieczne wszystkim, których dał Mu Ojciec (J 17,2). Podporządkowanie Syna Ojcu w Jego ziemskim losie dzieje się z przepełnionej miłości więzi (J 14,31; 15,10). Syn wie o wiecznej miłości swojego Ojca do Niego (J 17,24.26) i dlatego jest także na ziemi niezmiennie pewny wywyższenia przez Ojca (J 11,41n). Ojciec miłuje Syna i pokazuje Mu wszystko, co On sam czyni (J 5,20). On przekazał Mu nawet Sąd, aby wszyscy oddawali cześć Synowi, jak oddają Ojcu (J 5,22). Tak odróżnienie między Ojcem i Synem jest relatywne. Oni znają się wzajemnie (J 10,15) jako równi partnerzy osobowej wspólnoty i w tym ostatecznym zaufaniu objawia się ta sama Ich istota¹⁸.

Posłanie Syna do świata jest więc skutkiem miłości Boga do pragnącego odkupienia świata ludzkiego, aby przywrócić mu utracone życie Boże (J 3,16n; 1 J 4,9) i przez to staje się manifestacją miłości Boga (1 J 4,10). Rzeczywiście Syn Boży jest doskonałym objawieniem Boga ludziom: „kto zobaczył Syna, zobaczył także i Ojca” (J 14,7.9; 12,45). Tak objawienie zyskuje swoją najwyższą wypowiedź. Janowy Jezus jest niczym innym niż objawicielem, który jako taki jest jednocześnie Zbawieniem i Życiem¹⁹.

¹⁷ Rudolf Schnackenburg, „Christologie des Neuen Testamentes”, w: *Mysterium Salutis*, t. 3/1, red. Johannes Feiner i Magnus Löhrer (Einsiedeln: Benzinger 1970), 342.

¹⁸ Ibidem, 342.

¹⁹ Ibidem, 343.

5. „JA JESTEM”

W Bogu „istnieje odwieczny dialog Ojca z Synem i Obydwaj są w Duchu Świętym prawdziwie jednym i tym samym Bogiem”²⁰. To ważne stwierdzenie Benedykta XVI objawia sam Jezus, mówiąc: „Ojciec jest we Mnie, a Ja w Ojcu” (J 10,38) oraz „Ja i Ojciec jedno jesteśmy” (J 10,30). Oznacza to, że relacja Jezusa z Ojcem jest niepowtarzalna (J 11,40–42). Dzięki tej odwiecznej więzi z Ojcem Jezus objawia w sposób absolutny Ojca. Także Ojciec mówi o Jego szczególnej relacji z Synem, gdy nazywa Go Umiłowanym (Mk 1,11 — chrzest w Jordanie; Mk 9,7 — podczas Przemienienia).

Właśnie ta szczególna więź Ojca i Syna pozwala Jezusowi sięgnąć do nazwy samego Jahwe (hebr. אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה [*Ehjeħ aszer Ehjeħ*]), gr. ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν [*egō eimi ho ōn*], „Jestem, który jestem” — Wj 3,14). Przez tę formułę, gdy Jahwe objawia swe imię Mojżeszowi, wyraża się teraz objawienie Boga w Chrystusie, nowym Mojżeszu, który mówi „Ja Jestem”. Przez to Jezus utożsamia się z Mesjaszem i zarazem objawia Boga samego oraz objawia siebie jako Bóg. Formuła ta wskazuje zatem na Jego mesjaństwo i zjednoczenie z Ojcem. Dokonuje się tu zatem, z jednej strony, objawienie się Boga, a z drugiej — tożsamość Jezusa z Bogiem.

„Jestem, który jestem” z Wj 3,14 oznacza, że Bóg nazywa siebie poprzez fakt wyłącznego istnienia jako Bóg, który zbawia. Wskazuje na to Iz 43,11: „Ja Pan, tylko Ja istnieję, a poza Mną nie ma żadnego zbawcy”. Gdy teraz Jezus używa tej samej formuły „Ja Jestem”, to nie tylko wskazuje na Ojca, ale też mówi o sobie samym, wyrażając nierozłączność Ojca i Syna. „Ponieważ jest Synem, może własnymi ustami wyrazić to samoobjawienie się Ojca: «Kto Mnie widzi, widzi także i Ojca»” (J 14,9)²¹. Jedność Ojca z Synem wyraża się w ich ustawicznym dialogu: „Wierście Mi, że Ja jestem w Ojcu, a Ojciec we Mnie” (J 14,11). Żydzi, po ludzku sądząc, dziwią się temu utożsamianiu i pytają: „Kimże Ty jesteś?” (J 8,25). W odpowiedzi Jezus odsyła do ojcostwa Boga, wskazuje najpierw na Tego, który Go posłał i w imieniu którego mówi do świata, a następnie zwraca uwagę ku sobie i wskazuje na krzyż. „Gdy wywyższycie Syna Człowieczego, wtedy poznacie, że Ja jestem i że nic od siebie nie czynię, ale że to mówię, czego Mnie Ojciec nauczył” (J 8,28).

²⁰ Joseph Ratzinger, *Jesus von Nazareth*, Gesammelte Schriften 6/1 (Freiburg im Breisgau: Herder 2013), 387; polskie tłumaczenie: Joseph Ratzinger, *Jezus z Nazaretu*, Opera omnia VI/1, przeł. Marzena Górecka i Wiesław Szymona OP, red. Krzysztof Gózdź i Marzena Górecka (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2015), 354.

²¹ Ratzinger, *Jesus von Nazareth*, 408; *Jezus z Nazaretu*, 373.

Formuła „Ja jestem” występuje także w pewnych obrazach: Ja jestem światłością świata; prawdziwym krzewem winnym; dobrym pasterzem; drogą, prawdą i życiem; chlebem życia; przy wskrzeszeniu Łazarza zyskuje szczególne znaczenie, gdy Jezus mówi: „Ja jestem zmartwychwstaniem i życiem” (J 11,25). Przez ten czyn Jezus objawia, że jest On zasadą, przyczyną i dawcą nowego życia, którego początek stanowi zmartwychwstanie. Jezus utożsamia się z tym nowym życiem zmartwychwstania. Objawia się jako Uzdrowiciel i Zbawca czasów ostatecznych²². Został posłany, by objawić prawdziwe życie, które jest w Ojcu. „Istnieje tylko jeden dar życia i On go może dać, ponieważ w Nim jest życie Boże w pierwotnej i niewyczerpanej pełni”²³. Jezus daje nam to życie i może je dawać, ponieważ jest Synem Bożym. On sam jest darem, jest życiem²⁴.

*

Sens samoobjawienia Boga Ojca w Jezusie wyraża się właśnie w ukazaniu światu, że tylko w Synu Bożym jest życie wieczne, które od Ojca pochodzi. W relacji człowieka do Jezusa jako Syna Bożego rozgrywa się jego wieczność. „Kto ma Syna, ten ma życie wieczne” (1 J 5,12). Kościół głosi tę prawdę, która od początku była w Ojcu, w pełni czasów została objawiona ostatecznie przez Syna i w Nim zostało nam dane życie wieczne. Pełnia Ojcostwa Bożego wyraża się zatem nie tylko w pochodzeniu osobowego stworzenia od Stwórcy, lecz przede wszystkim w eschatologicznym spełnieniu stworzenia przez danie mu dostępu do życia Bożego. W tym objawia się cała głębia Bożego ojcostwa i synostwa.

BIBLIOGRAFIA

- Beinert, Wolfgang. *Offenbarung: Lexikon der katholischen Dogmatik*. Freiburg im Breisgau: Herder 1987: 399–404.
- Góźdz, Krzysztof. *Logos i Miłość. Teologia Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2018.
- Grilmeier, Alois. „Das Wirkung des Heilhandelns Gottes in Christus“. W: *Mysterium Salutis 3/2*. Red. Johannes Feiner und Magnus Löhrner, 327–392. Einsiedeln: Benzinger, 1969.
- Hirsch, Andreas. *Die Christologie deutschsprachiger katholischer Dogmatiklehrbücher in der Umbruchzeit nach dem II. Vatikanum*. Hamburg: Verlag Dr. Kovac, 2017.

²² Rusecki, *Traktat o Objawieniu*, 305.

²³ Schnackenburg, *Das Johannesevangelium*, 69.

²⁴ Ratzinger, *Jesus von Nazareth*, 412; *Jezus z Nazaretu*, 377.

- Hoff, Gregor Maria. *Offenbarungen Gottes? Eine theologische Problemgeschichte*. Regensburg: Pustet, 2007.
- Langemeyer, Georg. *Antropologia teologiczna*. Przeł. Janina Fenrychowa. Kraków: Wydawnictwo M, 1995.
- Menke, Karl-Heinz. „Selbstmitteilung Gottes”. W: *Lexikon für Theologie und Kirche*³, red. Walter Kasper. Bd. 9, 425–426. Freiburg im Breisgau: Sonderausgabe Herder, 2006.
- Müller, Gerhard L. *Katholische Dogmatik. Für Studium und Praxis der Theologie*. Freiburg im Breisgau: Herder, 1995; polskie tłumaczenie: *Dogmatyka katolicka*. Przeł. Wiesław Szymona OP. Kraków: Wydawnictwo WAM, 2015.
- Pesch, Otto Herman., *Katholische Dogmatik. Aus ökumenischer Erfahrung*. Bd. 1/2: *Die Geschichte der Menschen mit Gott*. Ostfildern: Grünewald, 2008.
- Rahner, Karl. „Selbstmitteilung Gottes”. W: *Sacramentum Mundi. Theologisches Lexikon für die Praxis*, red. Rahner Karl i Adolf Darlapp. Bd. 4, 521–526. Freiburg im Breisgau: Herder, 1969.
- Ratzinger, Joseph. *Offenbarungsverständnis und Geschichtstheologie Bonaventuras*. Gesammelte Schriften 2. Freiburg im Breisgau: Herder, 2009; polskie tłumaczenie: Joseph Ratzinger, *Rozumienie Objawienia i teologia historii według Bonawentury*. Opera omnia II. Przeł. Jarosław Merecki SDS, red. Krzysztof Góźdz i Marzena Górecka. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2014.
- Ratzinger, Joseph. *Jesus von Nazareth*. Gesammelte Schriften 6/1. Freiburg im Breisgau: Herder 2013; polskie tłumaczenie: Joseph Ratzinger. *Jeżus z Nazaretu*. Opera omnia VI/1. Przeł. Marzena Górecka i Wiesław Szymona OP, red. Krzysztof Góźdz i Marzena Górecka, Lublin: Wydawnictwo KUL, 2015.
- Rusecki, Marian. *Boskie posłannictwo Jezusa: Traktat o Objawieniu*. Kraków: Wydawnictwo Księży Sercanów, 2007.
- Rusecki, Marian. *Jeżus w relacji do Boga Ojca: Traktat o Objawieniu*. Kraków: Wydawnictwo Księży Sercanów, 2007.
- Rusecki, Marian, i Ireneusz Sławomir Ledwoń. „Objawienie Boże”. W: *Leksykon teologii fundamentalnej*, red. Marian Rusecki, Krzysztof Kaucha, Ireneusz S. Ledwoń i Jacenty Mastěj, 859–873. Lublin–Kraków: Wydawnictwo M, 2002.
- Schnackenburg, Rudolf. „Christologie des Neuen Testaments”. W: *Mysterium Salutis*, 3/1, red. Johannes Feiner i Magnus Löhrer, 227–388. Einsiedeln: Benzinger, 1969.
- Schnackenburg, Rudolf. *Das Johannesevangelium. Zweiter Teil*. Freiburg im Breisgau: Herder 1971.
- Szymik, Jerzy. „Ku chrystokształtności kultury”. *W drodze* nr 9 (349) (2002): 77–85.
- Śledziwski, Sławomir. *Teologia objawienia według kardynała Gerharda Müllera*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2022.
- Tomasz z Akwinu. *Summa Theologiae*. Przeł. Pius Belch OP. Londyn: Veritas, 1974.

CHRYSTUS SAMOOBJAWIENIEM BOGA

Streszczenie

Bóg, sam w sobie ukryty i tajemniczy, nie pozostaje ukryty na wieki za obłokiem obrazów, które bardziej Go zasłaniają, niż ukazują, lecz również objawia się i ujawnia tajemnice swojej woli. Bóg zatem czyni siebie widzialnym, słyszalnym, zrozumiałym i bliskim nam poprzez ludzi,

w których działa w Jego wychodzeniu do świata i tworzeniu dziejów zbawienia. W sposób ostateczny i pełny objawił się Bóg w swoim wcielonym Synu, który jako współistotny Ojcu jest jednocześnie Jego praobrazem. W ten sposób Jezus Chrystus jest samoobjawieniem Boga Ojca, który przez Syna w Duchu Świętym udziela się człowiekowi, otwierającemu się w wierze na Niego. Autor tekstu proponuje spekulatywną drogę wyrażenia prawdy samoobjawienia się Boga przez zastosowanie takich pojęć, jak: Chrystokształtność, samoudzielanie się Boga, posłannictwo Mesjasza i formułę „Ego-eimi”.

Słowa kluczowe: Jezus Chrystus; samoobjawienie Boga; samoudzielanie się Boga; Chrystokształtność; Mesjasz; „Ego eimi”.